

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

Україна має значний нереалізований потенціал енергозбереження, особливо в промисловості та житловому секторі, енергопостачанні. На енергоефективність української економіки негативно впливають домінування енергоємних виробництв, зношеність основних фондів значної кількості підприємств та житлово-комунального господарства і не надто сучасні технології виробництва.

Енергоемність ВВП в країнах ЄС – 0,27 кг н.е./дол. США, в Україні – 0,98 кг н.е./дол. США.

Рейтинг енергоефективності України^[1]

Таблиця 1 - Енергоефективність регіонів України порівняно з ЄС, 2011 р.

Рейтинг	Сумарний рейтинг (% енергоефективності, потенціал енергозбереження у млн € у цінах 2010р.)	Промисловість	Послуги	Сільське господарство	Житловий сектор
1	Закарпатська (64,3%; 111,5)	Донецька (67,9%)	Одеська (56,5%)	Тернопільська (59,0%)	Вінницька (82,7%)
2	Чернігівська (63,8%; 139,7)	Чернігівська (66,0%)	Донецька (53,5%)	Львівська (49,5%)	Кіровоградська (80,7%)
3	Вінницька (62,9%; 199,9)	Запорізька (63,7%)	Львівська (50,8%)	Житомирська (49,4%)	Житомирська (78,2%)
4	Донецька (62,9%; 1576,8)	Закарпатська (50,3%)	Дніпропетровська (46,7%)	Чернівецька (48,1%)	Херсонська (77,2%)
5	Чернівецька (62,7%; 85,6)	Дніпропетровська (49,3%)	Черкаська (39,6%)	Сумська (45,9%)	Рівненська (75,0%)
6	Херсонська (61,5%; 119,9)	Херсонська (47,2%)	Івано-Франківська (39,3%)	Івано-Франківська (45,3%)	Хмельницька (74,2%)
7	Одеська (60,8%; 277,2)	Львівська (46,5%)	АР Крим/Севастополь (38,6%)	Кіровоградська (43,0%)	Івано-Франківська (73,8%)
8	Житомирська (60,2%; 175,1)	Харківська (46,3%)	Київська (37,6%)	Чернігівська (41,0%)	Волинська (73,7%)
9	Запорізька (59,9%; 579,6)	Київська (46,0%)	Рівненська (37,6%)	Харківська (40,4%)	Чернігівська (73,3%)
10	Тернопільська (58,6%; 135,5)	Луганська (41,9%)	Миколаївська (37,3%)	Закарпатська (39,9%)	Чернівецька (72,0%)
11	Івано-Франківська (58,1%; 209,4)	Полтавська (40,3%)	Тернопільська (37%)	Хмельницька (39,6%)	Одеська (71,8%)
12	Львівська (57%; 346,5)	Івано-Франківська (39,8%)	Чернівецька (36,8%)	Миколаївська (38,4%)	Закарпатська (71,5%)
13	Волинська (56,9%; 128,9)	Сумська (37,9%)	Волинська (36,3%)	Донецька (38,2%)	Тернопільська (68,1%)
14	Кіровоградська (53,0%; 180,1)	Одеська (37,5%)	Вінницька (35,6%)	Одеська (37,5%)	Черкаська (68,0%)
15	Сумська (52,1%; 226,5)	Вінницька (36,9%)	Харківська (35,4%)	Рівненська (36,6%)	АР Крим/Севастополь (65,5%)
16	Хмельницька (51,2%; 258,4)	Житомирська (36,8%)	Сумська (34,6%)	Полтавська (36,4%)	Сумська (63,1%)
17	Дніпропетровська (49,5%; 2112,5)	Миколаївська (32,1%)	Закарпатська (34,3%)	Черкаська (34,3%)	Львівська (62,3%)
18	АР Крим/Севастополь (49,3%; 398)	Волинська (31,3%)	Запорізька (32,9%)	Вінницька (33,9%)	Миколаївська (61,9%)
19	Київська (48,8%; 503,9)	Чернівецька (30,1%)	Чернігівська (32,8%)	Луганська (33,7%)	Запорізька (60,3%)
20	Харківська (46,7%; 659)	Тернопільська (27,8%)	Херсонська (32,4%)	Запорізька (33,0%)	Полтавська (55,3%)
21	Полтавська (45,5%; 471,6)	АР Крим/Севастополь (24,8%)	Кіровоградська (32,0%)	Дніпропетровська (31,3%)	Київська (54,8%)
22	Миколаївська (45,0%; 333,3)	Хмельницька (23,4%)	Полтавська (30,9%)	Київська (31,1%)	Донецька (54,2%)
23	Луганська (44,7%; 1081,9)	Кіровоградська (20,2%)	Хмельницька (30,4%)	АР Крим/Севастополь (28,9%)	Луганська (53,3%)
24	Черкаська (43,9%; 375,1)	Черкаська (18,8%)	Луганська (30,0%)	Херсонська (28,9%)	Дніпропетровська (52,8%)
25	Рівненська (38,5%; 333,9)	Рівненська (14,7%)	Житомирська (27,3%)	Волинська (27,1%)	м.Київ (51,9%)
26					Харківська (50,7%)

У табл. 1 показники країн Європейського союзу (далі - ЄС) використовуються як умовний еталон енергоефективності для України. Розрив між показниками енергоспоживання регіону й еталоном визначає потенціал кожного регіону щодо енергозбереження: чим він більший, тим менша енергоефективність регіону і тим більший обсяг енергоресурсів можна зекономити за умови наближення до стандартів ЄС (див. рис. 1).

Серед чинників, що зумовили високу позицію Закарпатської, Чернігівської та Вінницької областей у рейтингу є відсутність енергоємних галузей промисловості, таких як металургія, виробництво неметалічних мінеральних виробів чи хімічна галузь, крім цього, житловий сектор є основним споживачем енергоресурсів в області та має високий рівень енергоефективності.

Рисунок 1 - Питома вага сектора економіки в потенційному енергозбереженні

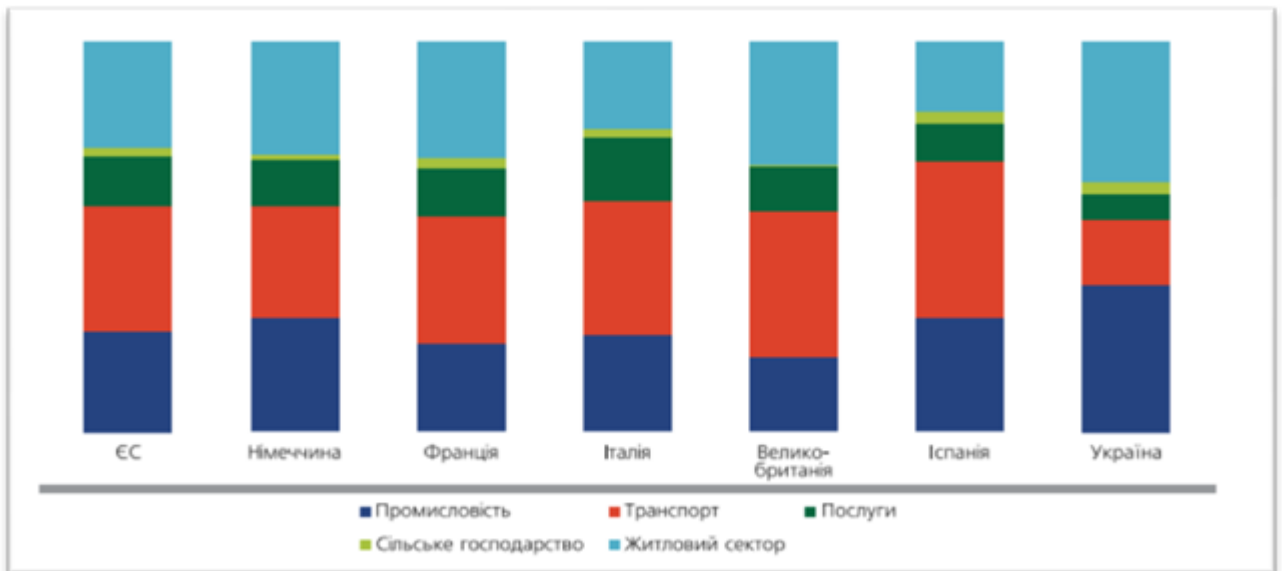
З точки зору споживання первинної енергії Україна займає 20-ту позицію у світі - споживши 118 млн./тонн енергії у нафтовому еквіваленті (н.е.) в 2010 році - в той час як її економіка займає лише 40 місце з точки зору загального розміру. Обсяг енергії, що використовується для виробництва одиниці товарів і послуг, досі у 3,8 рази перевищує середнє значення для Європейського Союзу (рис. 2).

Модернізація енергоємних галузей промисловості, які є основою економіки України, нерозривно пов'язана з енергозберігаючими технологіями. В умовах різкого зростання цін на імпортні енергоносії для багатьох підприємств впровадження енергоефективних технологій – це питання економічної доцільності й забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Здійснюючи модернізацію, підприємства одночасно вирішують низку важливих завдань – збільшення ефективності виробництва, економія дорогих енергоресурсів, зменшення викидів в атмосферу, підвищення безпеки обладнання і праці. В масштабах країни це забезпечить покращення загального енергобалансу, підвищення енергобезпеки й поліпшення екології.

Порівнюючи енергоефективності України та ЄС (див. графіки 1-2), слід звернути увагу на різні технології виробництва сталі. В ЄС уже давно відмовилися від виплавлення сталі мартенівським способом, який все ще широко використовується в Україні. Також, у ЄС значно вищий відсоток виплавлення сталі електродугою. Зокрема, в Іспанії цим способом виплавляється 76% сталі, в Італії – 60%, у Франції – 38%, тоді як в Україні лише приблизно 10%. Незважаючи на ефективність цього способу, заміна ним доменно-киснево-конверторного способу (далі - ДККС) є проблематичною через відсутність необхідної бази лому чорних металів у багатьох країнах і потребу у великих капітальних інвестиціях.

Графік 1 -Кінцеве споживання енергоресурсів в Україні та ЄС, 2010 р.

Графік 2 - Кінцеве споживання енергоресурсів в галузях промисловості України та ЄС, 2010 р

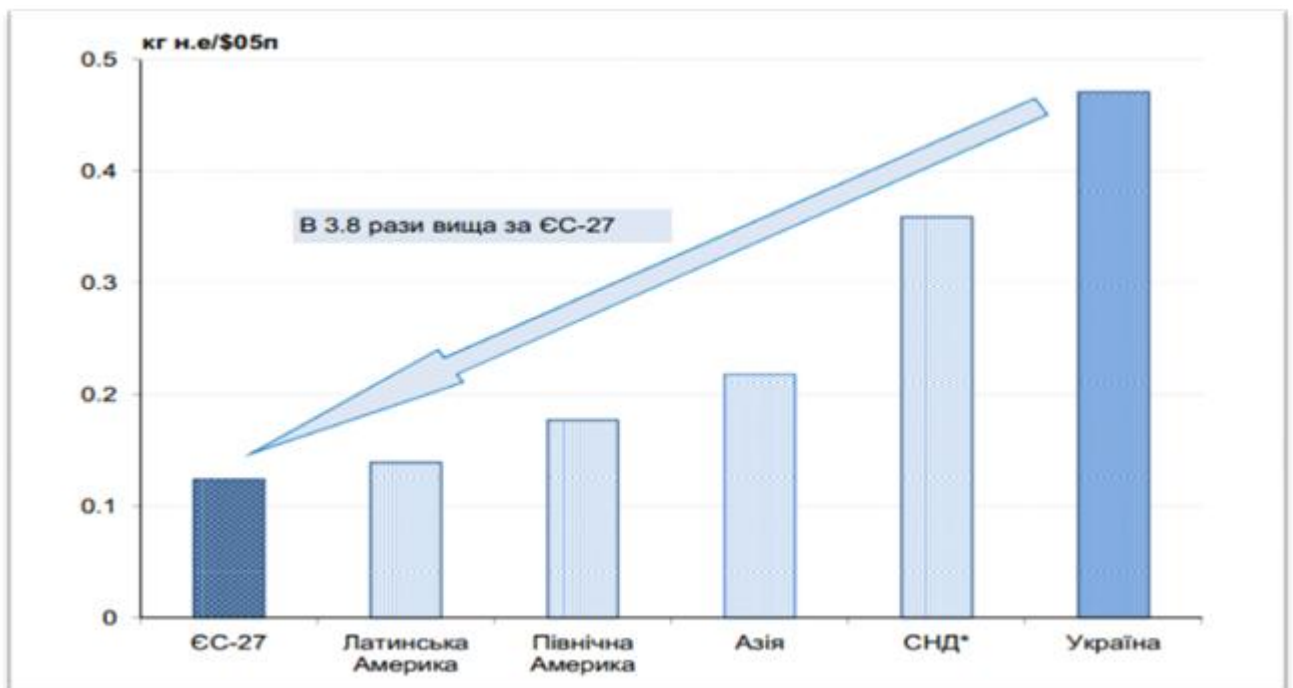
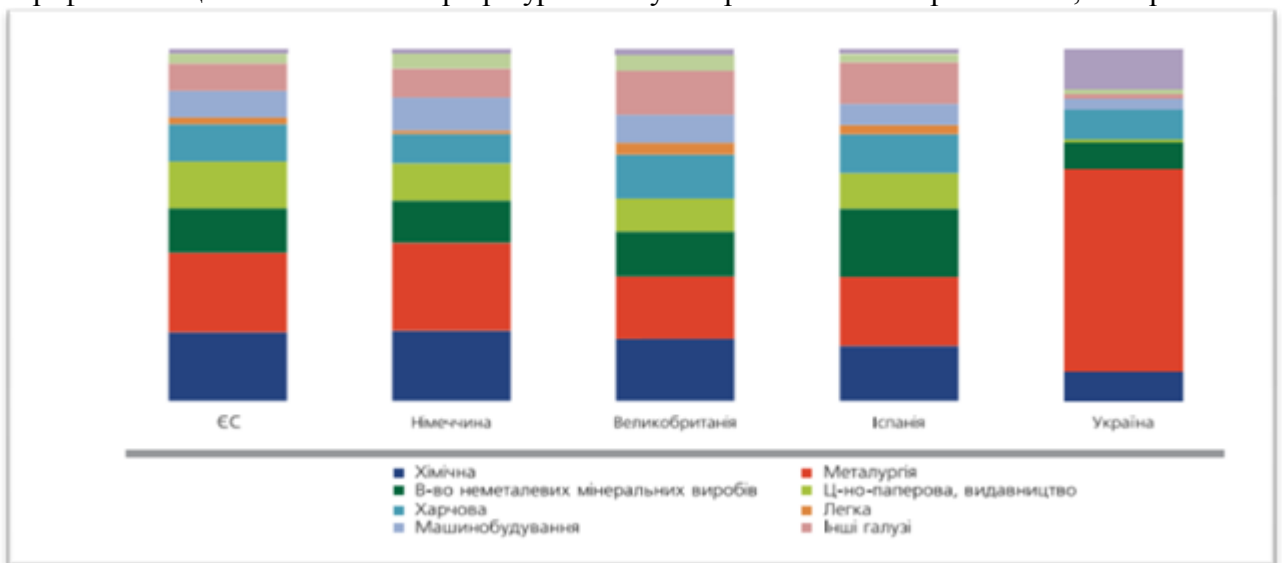

Рисунок 2 - Енергоемність в Україні та в окремих регіонах світу (станом на 2010 рік)
Низький рівень енергоефективності економіки України пояснюється двома факторами.^[2]

1) Надмірне регулювання ринку, що заважає нормальній роботі енергетичного ринку.

2) Недостатні заходи зі стимулювання енергоефективності.

На рівень енергоефективності України впливають такі основні чинники:

- недосконала структура промислового виробництва зі значною питомою вагою застарілих енерговитратних технологій;
- високий рівень фізичного та морального зношування основних виробничих фондів промислових підприємств;
- значні втрати енергоресурсів;
- низький рівень впровадження енергоефективних технологій та використання альтернативних джерел енергії, насамперед, через обмеженість коштів як на промислових підприємствах, так і в бюджетній сфері;
- недосконалість правової та законодавчої бази щодо стимулювання впровадження інноваційних енергоефективних технологій.

Інструменти підвищення рівня енергоефективності

1. Регуляторні інструменти (вимоги, стандарти, правила, включаючи стратегії та планування). Типовими заходами цієї групи є вимоги, заборони і правила, що встановлюють максимально прийнятну кількість викидів, ліміти на енергоносії для виробничих процесів або мінімальні коефіцієнти споживання тепла для будівель.

2. Інформація та підвищення обізнаності. Інструменти цього типу мають на меті збільшити обізнаність суспільства по відношенню до проблем навколишнього середовища, енергозбереження та ефективного використання ресурсів.

3. Економічні і монетарні інструменти (податки, субсидії, пільги, і т. д.). Такі інструменти чинять вплив на кількість товарів/послуг, що продаються і споживаються, в т. ч. на енергоресурси. Вплив цієї групи заходів відносно високий через пряме втручання в ціновий режим. Податки, мита, збори та ліцензії на використання ресурсів можуть генерувати доходи для уряду. Кожен інструмент збільшує ціну споживання ресурсів, що призводить до зниження попиту.

Підтримка країн ЄС та США в реалізації проектів з енергоефективності в Україні

Уквітні 2014 року в Україні розпочалася реалізація проекту Агентства США з міжнародного розвитку "Муніципальна енергетична реформа" загальною вартістю 13,5 мільйона доларів. Відповідними меморандумами про співпрацю обмінялися представники USAID та міст-учасників проекту. В рамках цього проекту USAID допоможе 17 українським містам у проведенні енергетичної реформи та підвищенні енергоефективності. Проект розрахований на 4 роки.

Європейський союз перерахував Україні 173,32 мільйона гривень у рамках програми «Підтримка виконання Енергетичної стратегії України у сфері енергоефективності та відновлюваних джерел енергії». Про це йдеться у постанові уряду за 4 червня 2014 року. Уряд розпорядився передати ці кошти Міністерству економічного розвитку і торгівлі для використання їх за призначенням. Крім того, міністерство, згідно з постановою, має забезпечити використання 324,802 мільйона гривень, що надійшли від ЄС іще раніше, але досі не використані, у рамках тієї ж програми.

У 2013 році, за даними Державного агентства енергоефективності й енергозбереження, Україна отримала від Євросоюзу 15,6 мільйона євро на енергоефективні проекти.

Р.С. Як підрахували експерти, якщо Україна інвестуватиме в енергоефективність по 5 мільярдів доларів у рік, а Франція нічого не робитиме, то ми наздоженемо французів лише через півстоліття.

Підготовлено ТОВ «Нафтогазбудінформатика», 2014 рік

^[1]<http://www.energy-index.com.ua/uk/>

^[2] Інститут економічних досліджень та політичних консультацій Німецька консультативна група